CZU: 165.721:17.022.1 **https://doi.org/10.59295/sum4(204)2026_17**

FILOSOFIA LUI NIETZSCHE ÎN OGLINDA EXEGEZEI ȘI A SUPREMAȚIEI OMULUI CONTEMPORAN

Constantin-Daniel SIMION,
Universitatea din București, România

Articolul analizează filosofia lui Nietzsche din perspectiva relației dintre viață, valori și voința de putere, apelând la interpretările academicianului Alexandru Boboc și la paralele cu Cioran, Blaga și Eminescu. Se subliniază rolul filosofiei ca instrument de înțelegere și adaptare existențială, nu doar ca exercițiu teoretic. Nihilismul este definit ca proces de devalorizare a valorilor tradiționale, declanșat simbolic de „moartea lui Dumnezeu", care conduce la afirmarea supraomului și a valorilor vitale în detrimentul celor morale. Dorința de putere explică dinamica socială, politică și culturală a lumii moderne, inclusiv compromisul moral, setea de dominație și declinul empatiei. Nietzsche este prezentat ca un vizionar care nu construiește norme, ci reflectă lucid contradicțiile societății și repetabilitatea comportamentului uman, filosofia sa rămânând actuală prin capacitatea de a stimula gândirea critică și reinterpretarea valorilor.

Cuvinte-cheie: *nihilism, supraom, modernitate, intelectualizare, decodificare, voință de putere, filosofie nestructurată.*

NIETZSCHE'S PHILOSOPHY IN THE MIRROR OF EXEGESIS AND THE SUPREMACY OF CONTEMPORARY MAN

The article analyzes Nietzsche's philosophy from the perspective of the relationship between life, values and the desire for power, appealing to the interpretations of academician Alexandru Boboc and to parallels with Cioran, Blaga and Eminescu. The role of philosophy as a tool for existential understanding and adaptation is emphasized, not just as a theoretical exercise. Nihilism is defined as a process of devaluation of traditional values, symbolically triggered by the „death of God", which leads to the affirmation of the superman and vital values to the detriment of moral ones. The desire for power explains the social, political and cultural dynamics of the modern world, including moral compromise, the thirst for domination and the decline of empathy. Nietzsche is presented as a visionary who does not build norms, but lucidly reflects the contradictions of society and the repeatability of human behavior, his philosophy remaining current through its ability to stimulate critical thinking and the reinterpretation of values.

Keywords: *nihilism, superman, modernity, intellectualization, decoding, will to power, unstructured philosophy.*

Introducere

Filosofia lui Friedrich Nietzsche continuă să provoace și să fascineze prin radicalitatea ideilor sale și prin luciditatea cu care surprinde contradicțiile vieții moderne. Articolul de față analizează conceptele centrale ale gândirii nietzscheene – nihilismul, voința de putere și supraomul. Analizează experiențele culturale din perspectiva impactului lor asupra valorilor morale, sociale și ale omului contemporan. Apelând la interpretările exegetice ale lui Alexandru Boboc și la comparații cu gânditori precum Emil Cioran, Lucian Blaga și Mihai Eminescu, demersul evidențiază actualitatea filosofiei vieții și capacitatea de a reflecta procesele recurente de criză, transformare și reevaluare a valorilor fundamentale ale existenței umane.

Filosofia lui Nietzsche și a lui Cioran în oglinzi paralele

Emil Cioran mărturisește în operele sale dezamăgirea față de rigiditatea multor profesori de filosofie ale căror cursuri le-a urmărit în perioada studenției, de aceea recurge la filosofia nesistematică pentru a-și ajuta cititorii să învingă teama de moarte.

În ceea ce privește raportarea la filosofia lui Nietzsche, Cioran analizează fluctuațiile receptării ideilor nihiliste prin prisma vârstei: „Pe măsură ce îmbătrânesc, mă situez tot mai la antipodul ideilor lui Nietzsche, sub toate aspectele. Tot mai puțin îmi plac filosofii frenetici. Li-i prefer pe cei înțelepți și sceptici-

„neinspirați” prin excelență, cei pe care nicio durere nu-i atâță și nu-i tulbură” [4, p. 115]. Senectutea determină consumatorul de filosofie să prefere ideile cuminți, pașnice, în care nu se reflectă durerile, ci speranțele. Pragmatic, filosofia lui Cioran seamănă mult cu cea a lui Nietzsche prin următoarele aspecte: este de tip aforistic, nesistematizată; reflectă durerea spirituală a omului în general; conturează portretul supraomului. În viziunea lui Cioran, conceptul supraomului este experimentat de fiecare persoană în anumite momente ale vieții: „Dintr-o dată, senzația de a fi Stăpânul Universului! Și de a poseda cheia tuturor enigmelor” [4, p. 116].

Filosofia lui Nietzsche sub lupa marilor filosofi români

Alexandru Boboc oferă chei de decodificare a mesajelor filosofice, ajustând această disciplină enciclopediei culturale aflate la îndemâna tuturor. Fără să se abată de la ideile originale, Alexandru Boboc le traduce pe înțelesul tuturor, facilitând comprehensiunea lui Nietzsche, Kant sau Heidegger. Pus în fața nihilismului, a ideilor uneori violent de veridice și contradictorii ale lui Nietzsche, fără explicații auxiliare, receptorul operei filosofice a acestuia depune eforturi considerabile pentru a le înțelege și în vederea aplicării cunoștințelor în viața cotidiană. Filosofia stimulează gândirea, dar oferă și soluții, idei pentru depășirea cumpenelor existențiale din viețile oamenilor. Cu ajutorul unui inițiator care clarifică aspecte care facilitează accesul la ideile filosofice, demersul științific devine mult mai facil. Exegetul Alexandru Boboc găsește o explicație plauzibilă pentru „tendințele contradictorii ale celui mai disputat gânditor în contemporaneitate: analiza semnificativă pe care a întreprins-o asupra problematicii omului modern, în înlănțuirea vârstelor istoriei timpurilor noi” [1, p. 10].

Analizând comparativ ideile lui Constantin Rădulescu-Motru și pe cele ale lui Alexandru Boboc, impactul timpului asupra conceptelor filosofice este dublu: pe de o parte are un rol decisiv în geneza acestora, iar pe de altă parte în trierea lor: „multe din vechime credințe, precum și multe dintre vechile teorii filosofice ale lumii vechi au intrat treptat în umbră, ele apărând acum ca superstiții sau ca erori grosolane” [16, p. 10].

Instalarea timpului nou pe structuri vechi naște contradicții. Alexandru Boboc familiarizează cititorii cu meritele incontestabile ale lui Nietzsche, care a contribuit decisiv la nașterea filosofiei stilului. Latura pragmatică a filosofiei nihiliste poate fi demonstrată prin intermediul surprinzătoarei racordări a ideilor filosofice la filonul vieții, abundent în contradicții și întrebări existențiale: „Ar fi mai posibil ca elementele ce constituie valoarea lucrurilor bune și respectate să constea tocmai într-o insidioasă înrudire, legătură, împletire sau poate chiar identitate cu lucrurile rele și aparent opuse” [1, p. 15]. Alexandru Boboc definește nihilismul plecând de la manifestarea acestuia în filosofia lui Nietzsche ca fiind „critica valorilor supreme de până acum și surprinderea valorilor în procesul de devalorizare” [1, p. 16].

Filosoful german raportează valorile statornicite în timp la ritmul și calitatea vieții, ajungând la următoarea concluzie: „Oricât de mare ar fi valoarea atribuită adevărului, sincerității și altruismului, ar fi posibil ca aparenței, voinței de amăgire, egoismului și lăcomiei să le revină, în principiu, o valoare superioară pentru tot ceea ce înseamnă viață” [13 p. 15].

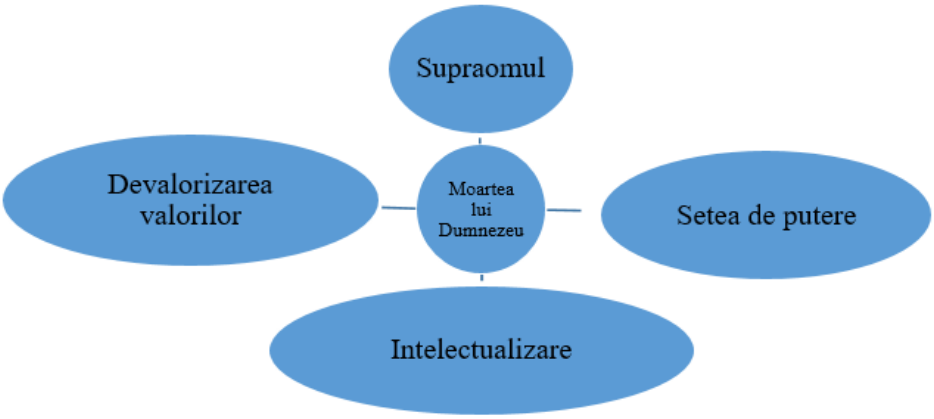

Figura 1. Dimensiuni filosofice ale „morții lui Dumnezeu”: de la devalorizarea valorilor la emergența supraomului

Nietzsche analizează critic sinceritatea versus disimularea. În viziunea filosofiei sale de viață, o persoană nu trebuie să apară vulnerabilă pe scena în care concurează pentru un loc mai bun sau pentru accesul la resurse. În plus, exteriorizându-și nostalgiile, frustrările și suferințele de orice natură, ea strică armonia celor din jur cu problemele sale.

Aparența devine o virtute, iar masca socială pe care oamenii o poartă în public - o obligativitate. Când adevărul este crud, insuportabil, voința de amăgire îndulcește contextul vital, iar omul se adaptează mai ușor realității. Altruismul dus la extrem se poate observa că reprezintă o irosire. Procesul de degradare a valorilor debutează cu „moartea lui Dumnezeu" care nu este un concept utopic și nici oximoronic, deși a fost foarte contestat în epoca în care a fost formulat. El constă în înlocuirea credinței cu conceptul supraomului, capabil să substituie până la un punct, evident, autoritatea divină. Omul substituie autoritatea divină și devine capabil să descifreze toate tainele universului, depășind cenzura transcendentală în clipa în care trece la statutul de supraom.

Nietzsche este un vizionar în filosofie, anticipând decăderea valorilor peste secole și creșterea tendinței naturale a omului de a tinde către statutul de supraom. Prin intermediul tehnologiei, omul mută barierele spațiului și câștigă timp. Mijloacele rapide de transport, internetul, existența unei superinteligențe (AI) aflate la dispoziția utilizatorului uman sunt manifestări ale acestei tendințe de a depăși barierele spațio-temporale ce caracterizează condiția umană. AI comentează pasaje filosofice sau literare, emite idei și judecăți de valoare, face calcule, grafice și ilustrații pentru inteligența umană.

Andrei Marga subliniază faptul că filosofii au datoria „să explice emergența, succesele și impactul inteligenței artificiale" [8, p. 17]. Filosoful pleacă de la prezentarea tragediilor generate de lipsa inteligenței (izbucnirea Războaielor Mondiale) și ajunge la descrierea perfectă a modului de acțiune al inteligenței artificiale care „nu numai că prelungește abilitățile umane, dar ajunge să preia adoptarea deciziilor" [8, p. 18]. Gândirea critică a omului și creativitatea sa se pot atrofia, apelând la acest instrument care îi oferă în mod eronat statutul de „supraom". Dar și acest statut aparent superior are limitele sale, fiindcă omul nu poate interveni în prelungirea vieții și obținerea nemuririi pentru sine și pentru cei dragi.

Setea omului de putere crește amenințător uneori în toate domeniile de activitate. Sfera politică dorește să controleze totul: economia, cultura, știința și tehnologia. Pentru a prospera financiar, omul face compromisuri și încalcă anumite valori morale. Inteligența naturală, caracteristică omului, a fost transferată dispozitivelor sub forma inteligenței artificiale, care neavând „conștiință" acționează la comandă. Inteligența artificială poate fi utilizată în context pozitiv, dar și negativ (defăimare, prin trucarea unor fotografii sau documente). Utilizarea în exces a inteligenței artificiale duce la dependență și la atrofierea inteligenței naturale a omului.

Din punct de vedere social, aprecierea omului moral scade, în timp ce aprecierea față de omul de succes (indiferent cum ajunge în vârful piramidei sociale) crește. Există puține șanse ca omul virtuos să ajungă lider sau să dobândească prin munca sa o avere fabuloasă. Judecata de valoare socială nu ia în calcul acest lucru, ci măsoară puterea pe care o deține individul.

Succesul celui care sare în apă sau în foc să își salveze semenul riscându-și propria viață este mult mai efemer decât al politicianului aflat la guvernare care își asigură „respectul și ascultarea" alegătorilor pe durata unui mandat. Evident că cele două persoane au alte reprezentări ale scării valorilor. Uneori din familie copiii sunt inițiați să obțină cu orice preț puterea, valorile fiind complet ignorate. Abia când ilegalitățile sale sunt descoperite, parvenitul pierde aprecierea și influența asupra semenilor.

Prin voința de putere, viața își manifestă autonomia, iar acest fenomen al triumfului vieții se manifestă prin devalorizarea valorilor: altruismul devine egoism, credința într-o forță supranaturală se diminuează pe măsură ce încrederea în forțele proprii crește. Viața individuală a omului care încalcă normele etice prosperă, în timp ce calitatea vieții sociale scade. Calitatea vieții sociale nu se referă la confort, ci la solidaritate, la manifestarea empatiei și a toleranței.

Starea de puritate morală se păstrează departe de oameni, conform opiniei lui Nietzsche, care transmite următorul mesaj prin intermediul personajelor sale: „Nu te duce printre oameni, rămâi în codru!.. Du-te mai bine printre dobitoace! De ce nu vrei să fii ca mine: urs printre urși, pasăre între păsări?" [12, p. 5]. În mijlocul naturii credința omului este mai mare și în același timp cu ea și creativitatea acestuia sporește,

sfântul pustnic confesându-se: „Fac cântece și le cânt; iar când fac cântecele râd, plâng și murmur: astfel preamăresc pe Domnul. Cu cântecele, plânsetele, râsetele și șoaptele, aduc mulțumită Domnului, care este Dumnezeul meu” [12, p. 5].

Creativitatea celor izolați nu are impact asupra semenilor lor. La nivel social, oamenii intră în competiție, iar setea lor de putere îi determină să încalce norme morale până la limita legii, aici fiind geamandura care marchează comiterea unei ilegalități și care atrage după ea și pedeapsa stabilită prin sistemele juridice. Anumite forme ale minciunii, lăcomiei, înșelătoriei nu intră sub incidența codului penal, oamenii sunt conștienți de acest aspect, de aceea apelează la aceste strategii pentru a face ca viața lor să fie mai ușoară și mai frumoasă. Nietzsche este conștient de faptul că societatea viitorului îl va proslăvi pe supraom, iar cei care îl vor propaga vor obține succesul: „Și Zarathustra grăi poporului, spunându-i: Vă propovăduiesc pe supraom. Omul e un ce care trebuie supraînălțat” [12, p. 6].

În mijlocul naturii, pustnicul nu a auzit că „Dumnezeu a murit”. Acolo omul trebuie să respecte regulile universale pentru a supraviețui, în timp ce în societate cel mai de temut război este cel psihologico-ideologic. Dacă printre elementele naturii nu există duplicitate, în societate oamenii luptă adesea între ei cu arme care nu se văd, dar care rănesc la fel de tare ca pistoalele.

Exagerările lui Nietzsche sunt, de fapt, strategii stilistice cu ajutorul cărora reușește să ofere validitate perenă ideilor sale. Compararea omului neputincios cu maimuța (referire la informația științifică privind originea omului) de care omul puternic ar trebui să se rușineze aduce față în față omul inocent și omul modern, rafinat, care și-a fixat obiective importante pentru el, în numele cărora este decis să recurgă la compromisuri. Moartea credinței aduce cu sine și moartea blasfemiei, iar Supraomul este scris cu majuscule de Nietzsche, devenind în acest mod un substitut teluric al lui Dumnezeu: „înțelesul pământului/rostul pământului” [12, p. 6].

De la „moartea lui Dumnezeu” la „Marele Anonim”

Substituirea divinității prin diferite entități apare și la Blaga, care utilizează denumirile de Marele Anonim și Demiurgul, iar moartea este definită metaforic „marea trecere”. Desacralizarea extinsă în micro și macro univers este surprinsă ludic, spectaculos:„ De unde-şi are raiul -/lumina? - Ştiu: Îl luminează iadul/ cu flăcările lui!” [2, p. 35]. Răul și binele se intercondiționează. Poezia filosofică *Paradis în deztrămare* accentuează desacralizarea și degradarea creației divine, arhanghelii fiind surprinși cu părul alb, arând cu pluguri din lemn. Degradarea universului este permisă din cauza absenței divinității și a pasivității acesteia. În viziunea lui Blaga, Marele Anonim nu comunică și nu intervine, ci doar impune cenzura transcendentală, împiedicând omul să pătrundă în tainele universului. [3, p. 252].

Revenind la Nietzsche, contatăm că domniile terestre sunt vremelnice, dar indispensabile, iar natura umană pervertită de păcat. Însăși dorința de a deveni Supraom este un păcat: „Omul este un fluviu necurat. Trebuie să devină un ocean pentru ca să poată să primească, fără să se murdărească un fluviu necurat” [12, p. 7]. Filosofia nihilistă conduce omul către înțelegerea constrângerii legilor morale: „Mila nu-i oare crucea pe care se țintuiește acela care iubește oamenii? Și mila mea nu e o crucificare?” [12, p. 7]. Filosoful arată potențialele ipostaze ale omului fără să îl influențeze să aleagă statutul de om sau pe cel de supraom. Uneori limbajul său devine violent de expresiv pentru a ilustra realitatea: „Omul e o frânghie întinsă între dobitoc și supraom. O frânghie peste o prăpastie” [12, p. 8].

Atât stilul, cât și ideile curajoase permit o comparație între filosofia lui Cioran și a lui Nietzsche. Amândoi gânditorii au șocat prin ideile lor, au ales aforismul ca sinteză a filosofiei de viață și au considerat existența omului pe culme, respectiv Supraomul: „un fulger și o nebunie” [12, p. 7]. Emil Cioran compară existența omului cuminte cu o piatră lipsită de scânteia nebuniei, în timp ce filosoful german identifică în Supraom fulgerul și nebunia. Nietzsche susține că: „În voința de cunoaștere există lăcomie și pofta de a cuceri” [14, p. 6]. Afirmațiile sale pot fi demonstrate cu exemple din viața curentă. Pe de o parte, exploratorii care au descoperit noile teritorii aveau ca obiective avantaje economice, iar acestea se obțineau prin explorare, cunoaștere. Pe de altă parte, orice student care urmează cursurile unei facultăți nu face acest lucru din pură pasiune, ci dorește să dobândească o calificare superioară prin care să aibă acces la condiții superioare de viață.

Blaga consideră că prin cunoașterea științifică/rațională, oamenii urâțesc universul, descifrându-i tainele, de aceea recurge la cunoașterea luciferică. În viziunea sa universul este perfect, iar cunoașterea științifică elucidează o parte din enigmele acestuia. Prin urmare, se poate vorbi de puncte convergente în filosofia lui Nietzsche și cea a lui Blaga și a lui Cioran.

Demagogia este definită perfect: „Cei mai puternici definesc ca virtute propria lor stare de fericire" [13, p. 7]. Filosoful german face distincție și între creatorul naiv, cel care creează din plăcere (sfântul care trăiește în mijlocul naturii și cântă) și creatorul care dorește să transforme oamenii prin ideile sale: „Cel mai puternic dintre oameni, cel capabil de creație, ar trebui să fie și cel mai rău, în măsura în care impune tuturor oamenilor idealul său și-i recreează în imaginea sa" [13, p. 7]. Creatorul rău poate fi și dictatorul care își impune voința asupra maselor și îi pedepsește aspru pe cei care nu îi împărtășesc ideile. Din acest punct de vedere se poate face o paralelă între geniul lui Nietzsche și geniul în viziunea eminesciană. Varietatea manifestării genialității este surprinsă în operele ambilor scriitori, de asemenea conținutul filosofic al operelor literare le oferă maximă consistență. Paralela dintre bine și nociv surprinde un aspect socio-politic relevant pentru toate timpurile: filosoful german demască modul în care dominatorii se distanțează cu patos de „cei de jos", confiscă și limba, transformând-o în „expresie a stăpânirii lor" [14, p. 53-54]. Voința de putere se manifestă în detrimentul celorlați, chiar dacă cel care o exercită pretinde că acționează spre binele tuturor, spre binele cetății.

Supraomul în viziune eminesciană

În proza eminesciană este proiectat perfect supraomul. Dionys are capacitatea de a se întoarce în timp și de a călători împreună cu iubita sa în spații selenare: „iar tu întreprinzi o călătorie cu iubita ta cu tot, în orice spațiu al lumii ți-ar plăcea... în lună de pildă. Acolo vei trăi un secul și ți se va părea o zi. Ba poți să iei și pământul cu tine, fără ca să te supere. Îl prefaci într-un mărgăritar cu toartă și-l anini de salba iubitei tale" [6, p. 264].

În macrounivers timpul capătă alte valențe. Ajuns pe lună, setea omului de putere crește. Începând să realizeze o altă ordine universală: „ Și ce frumos făcuse el în lună! Înzestrat cu o închipuire uriașească, el a pus doi sori și trei luni în albastra adâncime a cerului și dintr-un șir de munți au zidit domenicul său palat. Colonade — stânci sure, streșine — un codru antic ce vine în nouri" [6, p. 270]. Dar apogeul încrederii umane este sinonim cu declarația acestuia: „Oare nu cântă ei ceea ce gândesc eu?.. Oare nu se mișcă lumea cum voi eu? El strânse c-o întunecată durere pe Maria la inima lui. Hurmuzul pământului ardea în salba ei de mărgăritare... Oare fără s-o știu nu sunt eu însumi Dumnezeu?" [6, p. 280].

Chiar dacă omul devine supraom în plan oniric la Eminescu, această transformare prezintă dorința omului de a deveni mai presus de timp și spațiu și de a cunoaște toate tainele universului. Filosoful german subliniază faptul că omul nu poate înțelege universul, puterea sa de înțelegere fiind limitată la ceea ce poate să creeze el însuși: „Putem înțelege o lume pe care numai noi înșine am făcut-o" [13, p. 9].

În această lume putem identifica următoarele concepte: omul în ipostaza sa de creator (rău), care dorește să i se recunoască supremația (supraomul), gruparea în clase sociale, în funcție de venituri, abilități, puterea de influență și distanțarea celor din vârful piramidei sociale față de cei de la bază. Între extreme sociale există o prăpastie. În culegerea sa de aforisme, Nietzsche consideră procesul de instruire „dresajul creierului" [13, p. 9]. Extinzând raționamentul se poate ajunge la concluzia că instruirea poate deveni instrument de exercitare a voinței de putere a celor privilegiați. Interesante sunt și definițiile metaforice ale postului religios și retragerii la mănăstire. În timp ce postul reprezintă o strategie de menținere a capacității omului de a se bucura de lucruri bune, retragerea la mănăstire este văzută ca un abandon al responsabilităților. Un alt aspect important al domeniului religios surprins de filosoful german este cel al desacralizării sărbătorilor religioase - ceremonii care, deturnate de la rolul și semnificația lor, devin prilej de petrecere laică.

În ceea ce privește moartea, Nietzsche o vede ca pe un rău necesar din punct de vedere fiziologic, subliniind asemenea lui Cioran demnitatea acceptării acesteia: „A trăi astfel încât, la timpul potrivit, să ai voința de a muri" [13, p. 11]. Lamentările, o formă de slăbiciune, sunt inutile și pot duce la depresie. Nietzsche se aseamănă cu Cioran și în ceea ce privește firea bolnăvicioasă și exteriorizarea suferinței. El percepe tinerețea ca fiind o boală grea. Instinctul de conservare se manifestă la toți oamenii, fiind legea vieții: „Fie

că privesc oamenii cu un ochi binevoitor, fie cu unul răutăcios, îi găsesc întotdeauna, pe toți sau pe fiecare în parte, ocupați cu un singur lucru, acela de a face ceea ce folosește păstrării speciei umane” [15, p. 37]. Înscris în codul genetic al fiecărui om, instinctul de conservare devine o datorie de onoare. La pagina 37 a lucrării sale Știința voioasă, autorul subliniază capacitatea unor oameni de a-și cunoaște semenii și a-i împărți în categorii: buni, răi și dăunători, admițând un adevăr incontestabil: și cel mai rău om este util, având potențialul de a contribui la perpetuarea speciei. Defecte de caracter sunt acceptate, considerându-se că ele au contribuit decisiv la perpetuarea speciei. Cu subtilități stilistice, Nietzsche prezintă procesul de asimilare a individului speciei din care acesta face parte. În mod paradoxal, oamenii separați prin modul în care se manifestă în ei voința de putere sunt uniți și egali în fața manifestării instinctului de conservare ca parte a perpetuării oamenilor pe pământ.

Devalorizarea valorilor are loc pe fondul creșterii voinței de putere. Generozitatea, altruismul, empatia slăbesc voința de putere, respectarea lor fiind o formă de renunțare la sine, de sacrificare pentru binele umanității. Nietzsche nu construiește o lume, ci o reflectă în operele sale în toată veridicitatea ei. Cei care nu îi înțeleg opera confundă aspectele lumii moderne vizibile în opera sa filosofică sau literară cu propriile deziderate.

Când voința de putere crește amenințător, Dumnezeu moare în omul acela încrâncenat să ajungă la vârful piramidei sociale, fără să se gândească o clipă că nedreptățește și nu ține cont de valori morale elementare. Afirmația „Dumnezeu a murit!” este tragică, fiindcă ea coincide cu moartea credinței și a speranței din sufletele unor oameni și dorința acestora de a se impune ca supraoameni. Conceptul de supraom afectează relația cu semenii. Supraomul se situează la înălțime și îi asuprește pe cei din etajele inferioare ale piramidei sociale. Fenomenul are anvergură națională, dar și internațională. Omul care păstrează valorile nu este naiv, ci sufletul său este modelat în acest fel, încât manifestă generozitate, altruism și pentru ei Dumnezeu nu va muri niciodată. Creația se ajustează epocii în care este concepută, rămâne etern „mitul ca valoare eternă a spiritului uman” [1, p. 12].

Omul nu găsește explicații pentru lumea pe care nu a construit-o el, de aceea recurge la mit. În ceea ce privește valorile, Alexandru Boboc surprinde în opera lui Nietzsche „înălțarea omului către valorile vitale” [1, p. 13], care sunt diferite de valorile morale. În timp ce valorile morale gestionează socializarea, cele vitale au rolul de a asigura perpetuarea speciei umane. Exegetul filosofiei lui Nietzsche explică voința de putere ca fiind dorința omului de a se autodepăși și de a atinge un stadiu cultural și cognitiv superior.

Este normal ca în nucleul filosofiei vieții să fie plasat omul cu idealurile, nevoile, originalitatea sa, dar și caracteristicile care legitimează apartenența sa la specie. Pe de o parte, există aspecte care omogenizează oamenii și altele care îi diferențiază. Impactul filosofiei vitale a lui Nietzsche este clar precizat de Alexandru Boboc: „depășirea nihilismului conduce către omul-demiurg” [1, p. 14]. Omul care ajunge la suprasaturație de cunoaștere/cultură consideră că știe totul, încetează să mai pună întrebări și să caute răspunsuri și în acest mod este susceptibil de cădere/de regres.

Filosofia lui Nietzsche este valoroasă și prin abordarea unor teme față de care omul manifestă interes peren, indiferent de epoca în care trăiește: viață, moarte, raportul om-cunoaștere, timp-istoricitate, raportul timp finit-timp infinit, creația. Alexandru Boboc descoperă în viziunea lui Nietzsche o abordare inovatoare a eternității: ea nu reprezintă timpul nesfârșit, plasat departe, ci aspectul repetitiv al comportamentelor umane. Ideea apare și în *Glossa* eminesciană, în versurile: „Toate-s vechi și nouă toate/Ce e rău și ce e bine/Tu te-ntreabă și socoate”. Simțul estetic ca voință formatoare este proclamat de filosoful german ca fiind rațiunea existenței acestei lumi. În plus, el își avertizează cititorii să nu pună semnul egalității între ideile sale din ipostaza de creator cu cele din ipostaza de om. Se înțelege că arta este o formă de disimulare estetică a propriilor gânduri și idei, iar pentru decodificarea aforismelor să fie nevoie de stăpânirea artei interpretării. Aceste confesiuni ale filosofului facilitează receptarea ideilor sale care șochează la început. Substanța filosofiei vitale a operei lui Nietzsche constă în următoarele aspecte:

1. Se pliază pe nevoile filosofice ale tuturor consumatorilor de filosofie (păstrători ai valorilor, creatori, oamenii care dețin voința de putere și oameni lipsiți de acest combustibil, oameni care nu cred decât în valorile vitale);

2. Rezistă în timp fiindcă a reușit să surprindă repetabilul universal. În fiecare națiune se pot identifica aspectele reflectate de filosofia sa și în fiecare epocă istorică.

3. Filosofi importanți au analizat și analizează filonul filosofiei existențiale a lui Nietzsche.

4. Asumarea impactului ideilor sale contradictorii, concretizate în curajul creator inepuizabil, fără de care lumea nu ar progresa. El este necesar în orice domeniu al cunoașterii: filosofie, artă, medicină, chimie, fizică.

5. Înțelegerea operei sale implică un intens proces de gândire.

6. Valorificarea unor teme noi, cum ar fi: moartea lui Dumnezeu, inițierea în voința de putere, „eterna revenire" [1, p. 27], învățătura ca dresură a creierului. Aceste teme coexistă cu altele la fel de importante.

Prin opera sa, Nietzsche a oglindit epoca în care a trăit, iar aspecte ale acesteia sunt repetitive și identificabile de către cititori în orice epocă. După cum oamenii sunt diferiți, dar prezintă și trăsături comune și epocile în care trăiesc aceștia au această particularitate. Alexandru Boboc subliniază că moartea lui Dumnezeu este sinonimă cu apogeul ateismului, dar ideea stimulează și gândirea creștinilor care caută idei prin care să demonstreze că divinitatea nu poate muri, fiindcă stă la cârma universului pe care l-a creat. Omul este creator în limitele universului creat de Dumnezeu. Nihilismul reprezintă un punct de vedere care stimulează gândirea, fără să afecteze demnitatea umană. Ateismul există chiar dacă nu îi reprezintă pe cei credincioși, iar toleranța religioasă reprezintă o formă de superioritate a fiecărui om, indiferent de statutul său social. În anumite societăți este posibil ca moartea lui Dumnezeu să fie proclamată sau vizibilă în comportamentul membrilor ei, dar el va supraviețui cu siguranță în inimile celor care aleg să aibă un comportament tradițional față de valorile morale.

Concluzii

Analiza filosofiei lui Friedrich Nietzsche evidențiază actualitatea și relevanța durabilă a gândirii sale pentru înțelegerea contradicțiilor vieții moderne și a proceselor de transformare axiologică. Articolul a arătat că nihilismul, înțeles ca devalorizare a valorilor morale tradiționale, nu reprezintă un punct terminal al culturii, ci o etapă critică în reconfigurarea raportului dintre om, viață și sens. Conceptul „morții lui Dumnezeu" funcționează ca indicator al pierderii fundamentului transcendent al moralei, deschizând calea afirmării valorilor vitale și a voinței de putere.

Un rezultat esențial al demersului constă în evidențierea faptului că voința de putere structurează atât existența individuală, cât și dinamica socială, generând progres, dar și polarizare, competiție și degradarea solidarității. Idealul supraomului, ca expresie a autodepășirii, modifică profund relația cu semenii, legitimând ierarhizarea și exercitarea dominației.

În același timp, articolul subliniază că Nietzsche nu propune un model normativ de organizare a societății, ci oferă o descriere lucidă a mecanismelor care guvernează lumea modernă. Prin caracterul său critic și interpretativ, filosofia vieții devine un instrument de reflecție asupra limitelor moralei, sensului creației și condiției umane. Așadar, filosofia lui Nietzsche își păstrează valoarea tocmai prin capacitatea de a stimula gândirea critică, de a problematiza valorile și de a surprinde repetabilul comportamentului uman în contexte istorice diferite, confirmându-și statutul de reper major al gândirii filosofice moderne.

Bibliografie:

1. BOBOC, A. *Filosofie și cultură-Reevaluare și reconstrucție modern în filosofie (de la Nietzsche la Heidegger*). București: Editura Academiei Române, 2013.
2. BLAGA, L. *Opera Poetică.* București: Humanitas, 2024.
3. BLAGA, L. *Trilogia Cunoașterii.* București: Humanitas, 2024.
4. CIORAN, E. *Caiete 1.* București: Humanitas, 2003.
5. DELEUZE, G. *Nietzsche și filosofia.* București: Ideea Europeană, 2005.
6. EMINESCU, M. *Proză.* București: Cartea Românească, 2019.
7. JUNG, C.G. *Zarathustra lui Nietzsche.* București: Editura Trei, 2025.
8. MARGA, A. *Inteligența artificială și condiția umană.* București: Editura Meteor Press, 2025.
9. MUSCĂ, V. *Marea amiază. Studii și eseuri despre Nietzsche.* București: Editura EuroPress, 2015.
10. NIETZSCHE, F. *Dincolo de bine și de rău,* traducere din germană de Radu Gabriel Pârvu. București: Humanitas, 2016.

11. NIETZSCHE, F. *Naşterea tragediei,* introducere de Richard Wagner, traducere și postfață de Lucia Pricop. București: Cartex, 2025.
12. NIETZSCHE, F. *Așa grăit-a Zarathustra,* traducere de George Emil Botez. București: Editura Antet, 2003.
13. NIETZSCHE, F. *Aforisme*, selecția textelor și traducere din germană Amelia Pavel. București: Humanitas, 2022.
14. NIETZSCHE, F. *Genealogia moralei,* Ediția a II-a revăzută, traducere din germană Janina Ianoși și Horia Stanca. București: Contemporanul, 2016.
15. NIETZSCHE, F. Știința voioasă, traducere din germană Liana Micescu. București: Humanitas, 2013.
16. RĂDULESCU-MOTRU, C. *Timp și Destin.* București: Semne, 1940.

Date despre autor:
Constantin-Daniel SIMION, doctorand, Facultatea de Filosofie, Universitatea din București, România.
ORCID: 0009-0002-6690-1189
E-mail: daniel31sra@yahoo.com

Prezentat: 10.02.2026
Recenzat: 04.05.2026
Acceptat spre publicare: 20.05.2026